

Inhoud:

- Aasdomstraat
- Piet van Wijngaardt (1873-1964)
- Sprokkelingen uit Abcoude en Baambrugge in het jaar 1912
- Het kunstwerk van ...
- De restauratie van de toren van de Cosmas en Damianus Kerk in Abcoude

De Angstelkroniek is een uitgave van de Historische Kring Abcoude - Baambrugge en verschijnt twee maal per jaar.

Contributie:

lidmaatschap € 15,- per jaar
Losse nummers: € 5,-
RABOBank 3005.52.939
ISSN: 1569-6146
ANBI nr 59 189

Redactie:

H. Hoogenhout
Toertocht 15
1396 LG Baambrugge
harhoog@hetnet.nl
tel. 0294 - 29 19 75

Rein Rossing
Zand en Jaagpad 13
1391 JA Baambrugge
tel. 0294 - 29 02 44
ekkerrossing@xs4all.nl

Redaktiesecretariaat en eindredactie

W.W. Timmer
Achter de Kerken 40
1391 LP Abcoude
tel. 0294 - 28 4446
Wtimmer1@cs.com

Website: <http://historischekringabcoude-baambrugge.nl/>

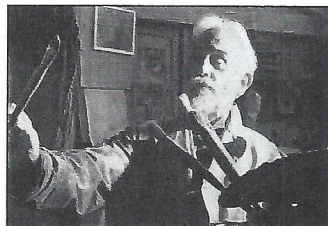
Van de redactie

Dit nummer van de Angstelkroniek was een zware bevalling. Uw eindredacteur en tegelijk schrijver van een aantal artikelen gaat de druk van zijn leeftijd meer en meer voelen. Al enige tijd zijn we op zoek naar een opvolger en naar meer auteurs. Wat dat laatste betreft zijn we verheugd een stuk te kunnen plaatsen van een oud-Abcoudenaar. Dhr. Louis Firet woonde met zijn ouders in de jaren vijftig in de Laan van Binnenrust. Samen met zijn moeder kwam hij nog wel eens bij de schilder Piet van Wijngaardt in de Stationsstraat over de vloer. Reden voor hem aandacht aan deze belangrijke schilder te wijden. Verder treft u een tweede artikel aan over een Abcoude kunstenaar. En wel de nog bij velen bekende Rinus Duin, Schilder, graficus en gepassioneerd schaker.

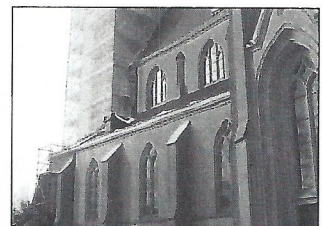
Het artikel: Aasdomstraat, de straat waar ik woon, inspireert mogelijke andere aspirant-schrijvers om ook iets over hun straat op papier te zetten. Basisgegevens over de meeste straten en wegen in onze dorpen zijn ruimschoots voorhanden.

Vermelden wij verder nog dat we eind september vorig jaar een zeer geslaagde excursie hebben georganiseerd. Met bijna zestig deelnemers bezochten we het kasteel Amerongen. De enthousiaste en kundige rondleiders gaven ons een inzicht in het 18^e-eeuwse

Piet van Wijngaardt

De Cosmas en Damianus Kerk

In dit nummer:

Ontvangt u uw uitnodigen voor de ALV, de lezingen en de excursie nog niet per mail? Geef uw mailadres door aan: wtimmer1@cs.com

leven van de bewoners van het kasteel en hun omgang met de bewoners van het dorp Amerongen. Na een copieuze lunch stapten we weer in de autobus. Het volgende doel was een rondvaartboot van de Fa. Klinkhamer aan de Baambrugse Zuwe. Daar kregen we gezelschap van een aantal leden van de Historische Vereniging Wolfgerus uit Ouderkerk. Met schitterend zonnig najaarsweer voeren we over de Vinkeveense plassen. Wim Bos uit Mijdrecht, kenner par excellence van dit gebied, wist ons al varend over vele plekje de rijke historie te vertellen.

Tenslotte nog een dringende oproep richting Baambrugge. Het ziet er naar uit dat er in het bestuur geen inwoners uit Baambrugge meer zullen worden aangetroffen na de komende Algemene leden vergadering. Ook treft u in de laatste nummers weinig artikelen aan die het verleden van Baambrugge belichten. Dit is een slechte ontwikkeling die niet past in het kleine kernen beleid van de gemeente De Ronde Venen. Het belichten van de eigen identiteit van onze dorpen versterkt de cohesie tussen de inwoners.

In de vorige Angstelkroniek 38 schreven wij over de koperslagers, loodgieters en pompenslagers in de familie Van Teeseling.

Dhr. Wim van Teeseling attendeerde ons op een onvolledigheid in het verhaal.

Op de foto hiernaast staat Dirk van Teeseling (1850-1940) afgebeeld. Wij schreven dat Dirk van Teeseling (1826-1911), de vader van de hierboven geportretteerde begin april 1860 naar de Hoogstraat verhuisde. Dat is niet juist. Zijn zoon Dirk (1850-1940) vertrok in 1878 naar de Hoogstraat in Abcoude. De oude Dirk zou pas in 1909 bij zijn zoon Dirk in Abcoude intrekken. Samen met zijn eerder genoemde broer Jan (1881-1962) was hij ook zeer actief met het slaan van Norton pijpwellen. Hij zou ook een start maken met de verkoop van galanteriën en huishoudelijke artikelen in de Hoogstraat. Waarvan acte.

Aasdomstraat, de straat waar ik woon

De naam Aasdomstraat heeft bij velen een associatie met iets “walgelijks” vanwege het woorddeel Aas. Maar zij die daar wonen hebben een heel ander gevoel bij hun straat. Een mooie rustige straat, gelegen in het toenmalige uitbreidingsplan Meerlanden-Blomswaard. In het eerste nummer van de Angstelkroniek schreef ons oud-bestuurslid Mies Vreeken-van Brink een artikeltje met de titel De A van Aasdom waarin een uitleg werd gegeven over Aasdom en het daarmee verbonden woord Asega.

Aasdom verwijst naar een rechtsgebied dat we later terugvinden in de naam: gemeente Abcoude Proostdij en Aasdom in het veen. Tot in de 16^e eeuw was daar de rechtspraak gebaseerd op het oud-Fries recht. Dat hield in dat bij rechtspraak niet de schout en burende (de lagere) rechtspraak uitoefenden, maar een a-sega of wetszegger, die wetsregels toepaste en het vonnis voorstelde. Het vonnis werd dan al dan niet bekrachtigd door de schout en de burende. Ook het erfrecht was anders geregeld dan in een schepengerecht. Een dergelijk gebied noemde men een Aasdomsgerecht. Bijzonder is dat in dit gebied het Recht van de Dertiende Penning niet van kracht was. Het leverde ook eeuwenlang eigen schepenen voor Abcoude Proostdij. In juli 1881 wordt het gebied bij een ruiling overgedaan aan de gemeente Vinkeveen Waverveen.

Sindsdien komt men de naam Aasdom in Abcoude alleen nog tegen in de Aasdomstraat.

De uitbreiding van het dorp Abcoude in westelijke richting

In de zomer van 1947 is er in het gemeentebestuur van Abcoude sprake van uitbreidingsplannen. De uitbreidingen moeten plaatsvinden in het westen van de gemeente en aansluiting vinden op Blomswaard waar de eerste huizen voor de oorlog in gebruik werden genomen. Dat zijn de huizen tegenover de CNS.

Vandaar dat men spreekt over het uitbreidingsplan Blomswaard. Er is dan sprake van het gebied dat we nu kennen als Proostdijstraat, Waardassackerstraat en het verlengde van het al bestaande Blomswaard. In dit gebied zou

de sociale woningbouw van de woningbouwvereniging de Angstelstroom worden gerealiseerd. Een deel van de benodigde grond wordt in 1958 door het aannemingsbedrijf van de Gebrs Albers te Abcoude gekocht van de veehouder Petrus Cornelius van Schaick (1885-1965), de bewoner en eigenaar van de boerderij Torenzicht aan de Heinkuitenstraat. De percelen waar later de Aasdomstraat zou worden aangelegd had toen de naam de Tweede Kamp.

De voorbereidingen

In 1958 wordt in dit uitbreidingsgebied ook grond gekocht door het werkliddepensioenfonds van de NV Werkspoor uit Amsterdam. Deze zullen voor hun personeel woningen bouwen successievelijk in de Proostdijstraat, Waardassackerstraat, Nellestein, Moinatstraat en uiteindelijk ook in de Aasdomstraat.

De namen van deze straten en vele andere worden met het Raadsbesluit 44 in de vergadering van de gemeenteraad van 29 juni 1959 vastgesteld. Niet alleen de Aasdomstraat wordt benoemd maar ook een Aasdomplein. Dit plein is nooit gerealiseerd maar stond op de plankaart ingetekend waar nu Nellestein 25 en 27 staan.

Raadslid Pape doet nog een poging om de naam Aasdomstraat te doen wijzigen in Doctor J.H. van Gortelstraat zulks in aansluiting op de Dokter Koomansstraat en Dokter Moinatstraat. Dat voorstel werd niet aangenomen. In 1965/66 zou er tussen de Dokter Koomansstraat en de Torenlaan alsnog een Dokter Van Gortellaan worden aangelegd

De Aasdomstraat is gelegen tussen Nellestein en de Dr Sloetlaan. Zij wordt halverwege doorsneden door Blomswaard. Met gevolg dat er vier stroken bebouwing zijn te onderscheiden. (Zie plattegrond)

De bebouwing vond uiteraard planmatig plaats. De huizen met de hoogste nummering werden het eerst gebouwd. De lage huisnummers begin-

Nellestein

Zoeters	23	werkspoor
Wessels	21	
Hartman	19	

11	9	7
----	---	---

* mast centr. antennesysteem

v.d. Bongaard	17	werkspoor
de Vries	15	
Riemersma	13	
Zwaan	11	

Aasdomstraat

werkspoor	32	van Zwol
	30	Ragettie
	28	Grabandt
	26	Vlaming

8	6
---	---

koop	24	Brokx
	22	v.d. Garde
	20	Crossen

Blomswaard

27	25
----	----

Aeiijelts	Averink	9	koop
-----------	---------	---	------

23	21	19
----	----	----

de Vos	7	koop
Douwes	5	

Aasdomstraat

koop	18	de Ruijter
	16	Dwarsraad
	14	v. Weerdenburg
	12	Wagenaar

Claessens	3	koop
Mulders	1	

koop	10	de Jong
	8	Koers

Dr. Sloetlaan

Gezicht op de monumentale berken vanaf de Dr. Sloetlaan.

nen vanaf Dr. Sloetlaan en lopen door naar Nelsestein.

De Werkspoorhuizen.

Het Pensioenfonds van Werkspoor is de eerste geweest die aan de Aasdomstraat huizen heeft laten bouwen. De architect was J.H.J. Hol uit Amstelveen en de aannemer was de Fa. de Baat uit Amsterdam. Het betreft hier de woningen 11 t/m 23 en het daar tegenover gelegen blok huizen 26 t/m 32. Deze werden begin 1960 opgeleverd. De bewoners waren allen werknemers van Werkspoor en kwamen van buiten de gemeente. Het merendeel waren beambten. Zij betrokken een fraaie nieuw gebouwde doorzonwoning. De beide woonkamers grensden aan zowel de voor- als achtergevel. De keuken bevond zich achter het halletje. Trap en toilet zijn alleen vanuit het halletje te bereiken. In de achtertuin bevond zich een stenen schuurtje voor opslag van kolen en berging van fiets of bromfiets. Op de bovenverdieping trof men een doucheceel met wastafel aan en drie kamers. De zolder was bereikbaar met een Vliiso trap en aan de achterzijde voorzien van een dakkapel. Al met al rijkdom voor de veelal jonge gezinnen die vaak nog inwonend waren bij ouders of schoonouders.

Centrale verwarming was nog niet aanwezig. Dat was te luxe voor dit type woningen. Voor de verwarming moest men een kolenhaard aanschaf-

De woningen daar tegen beneden wel een breed de slaapkamer op de eedoen met een betrekkelijk. Mogelijk dat de architect de slaapkamer door zonlicht. De doucheceel ontvangt een saai vierkant raam.

In 1969 besloot het per Werkspoorwoningen en het centrale antennesysteem. Iedere IV antennes, die de huizen ontsierden, van het Pensioenfonds Werkspoor. Er werden 67 huizen in het pensioenfonds in de etalage. De huizen werden in de gelegenheid te eigendom te verwerven. De huurders daartegen alle huurders daartegen voor de standaardprijs. Alle nieuwe eigenaren voor 1/67 deel eigenaar van het centrale antennesysteem. De centrale antenne werd opgericht.

De koopwoningen.

Het blokje huizen 8 t/m 10 die aangeprezen werden met garage. De bouw was door Abcoude. Op Google Earth is de genoemde huurwoning te zien. De bakstenen zijn gebouwd met dak zijn voorzien. De huizen zijn voorzien van donkere pannen op het dak. De bouw dateert van 27 augustus 1964. De bouw werd in juni 1964 verkocht. De laatste in augustus 1964.

reinen varieerden in grootte van 2 are 22 centiare waarvoor fl. 6.650 tot fl. 8.400 werd betaald! Alle kopers kwamen van buiten de gemeente Abcoude.

De laatste bebouwing in de Aasdomstraat wordt gevormd door het rijtje koopwoningen 1 t/m 9 dat in 1966 door de Gebr. Albers werd gebouwd. Deze woningen werden eveneens in gele baksteen opgetrokken en voorzien van donkergekleurde dakpannen. Aan de straatzijde treft men op de eerste verdieping een balkonnetje aan. Een oliegestookte centrale verwarming werd standaard ingebouwd.

Ook hier waren de nieuwe eigenaren/bewoners van buiten de gemeente afkomstig.

Vreemd is dat de huisnummers 2-4-6-25-27-29 en 31 in de reeks huisnummering niet gedeeld worden door bestaande woningen.

Met dank aan de heren E. Hartman en O. Grabandt

Bronnen: Notulen Raad en B&W gemeente Abcoude

Kadaster Hypotheken 4

Wim Timmer - Abcoude
wtimmer1@cs.com

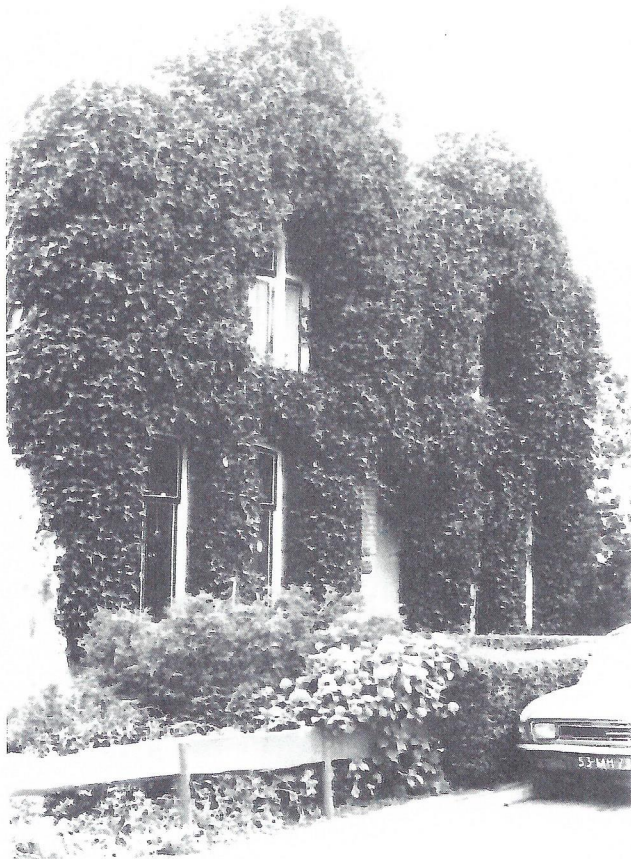
Overzicht van de eerste bewoners/eigenaren.

Huisnr	Sectienr	Grootte	Bouwjaar	Eerste bewoner/eigenaar
nr 1	B 2562 B 2563	02.24	1966	A.K. Mulders
nr 2	Niet bestaand			
nr 3	B 2560 B 2561	02.23	1966	F.E.J. Claessens
nr 4	Niet bestaand			
nr 5	B 2558 B 2559	02.22	1966	J.S. Douwes
nr 6	Niet bestaand			
nr 7	B 2556 B 2557	02.21	1966	A. de Vos
nr 8	B 2357	03.30	1964	H.J. Koers
nr 9	B 2554 B 2555	03.22	1966	J.W. Aeijelts Averink
nr 10	B 2356	03.36	1964	J. de Jonge
nr 11			1960	J.C. Zwaan
nr 12	B 2355	03.34	1964	H. Wagenaar
nr 13	B 2989	01.62	1960	J.W. Riemersma
nr 14	B 2354	02.30	1964	H. van Weerdenburg
nr 15			1960	A.J. de Vries
nr 16	B 2353	02.22	1964	M. Dwarswaard
nr 17			1960	W.E.R. v.d. Bongaard
nr 18	B 2352	03.19	1964	J.W. de Ruyter
nr 19	B 2986	02.34	1960	C. Hartman
nr 20			1963	P. Cnossen
nr 21	B 2985	01.63	1960	C. Wessel
nr 22	B 2342	02.78	1963	J.G.A. v.d. Garde
nr 23			1960	H. Zoeters
nr 24	B 2341	04.34	1963	A. Brokx
nr 25	Niet bestaand			
nr 26			1960	A. Vlaming
nr 27	Niet bestaand			
nr 28	B 2996	01.58	1960	G.F. Grabandt
nr 29	Niet bestaand			
nr 30			1960	C.J. Ragetlie
nr 31	Niet bestaand			
nr 32			1960	C. van Zwol ???

Piet van Wijngaerdt (1873-1964) een bewoner van de Stationsstraat 32

Je loopt of rijdt er makkelijk langs, het onopvallende huis aan de Stationsstraat 32. Het huis werd in 1890 als hoekhuis van een rij woningen op de plaats van een boerderij gebouwd. Vanaf 1941 woonde kunstenaar Piet van Wijngaerdt daar met zijn vrouw.

Mijn ouders die in Amsterdam werkten hadden Piet van Wijngaerdt in de trein leren kennen. Hieruit ontstond een boeiende relatie met gesprekjes en brieven. Mijn ouders kochten of kregen een paar schetsen en een schilderijtje van hem. Van Wijngaerdt reisde elke morgen om 08.00 uur naar Amsterdam. Vanaf het Centraal Station wandelde hij vaak via het Rokin naar het Leidseplein. Daar kocht hij vaak rozen, aronskelken, chrysanten of een amaryllis en nam deze mee naar zijn atelier aan de Overtoom 34 om ze te schilderen. Dit was tegenover het huis

1984 De "Klimop huizen" aan de Stationstraat 32. Rechts woonde Piet van Wijngaerdt.

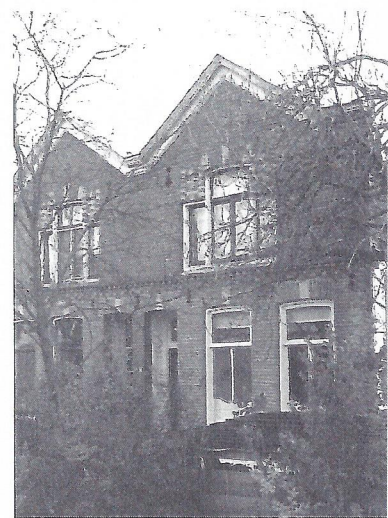
waarin hij in 1873 was geboren. Toen zijn lopen op hoge leeftijd slechter ging nam hij de tram naar de Overtoom. Rond 1 uur ging hij terug naar het Centraal Station om in de wachtkamer "1e klasse" een kop koffie te drinken en de kranten te lezen. Rond 4 uur nam hij de stoptrein (eerste-klasse-niet-roken-coupé) naar Abcoude. Het was 1954 en 1955 dat ik, als jongetje van vijf, zes jaar, een paar keer per jaar met mijn moeder op visite ging bij de kunstschilder Piet van Wijngaerdt met zijn hartelijke huishoudster/verzorgster mevrouw Bartelings.

Ik herinner me nog goed de huiskamer aan de Stationsstraat waarvan de wanden vol hingen met schilderijen, groot en klein, met bloemen en een aantal, wat donkere, schilderijen uit het boerenleven. Een enkele keer was de deftig en precies geklede grijsaard met puntbaardje zelf thuis. Hij was een indrukwekkende persoon. Mevrouw Bartelings vond mij blijkbaar een leuk ventje en breide een wollen sjaal voor mij. Eigenlijk was ik er helemaal niet blij mee omdat de sjaal veel te lang voor me was.

Ontwikkeling

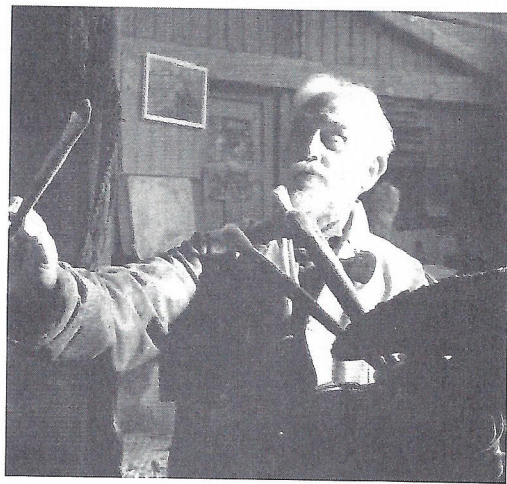
Als schooljongen tekende en schilderde hij in zijn vrije tijd. Zeer tegen de wil van zijn vader.

Na de opleiding op de Rijksacademie voor Beeldende Kunst van 1892 tot 1897 te hebben gevolgd woonde hij korte tijd in Parijs en Kortenhoef. In 1910 had hij een eerste tentoonstelling en wel in het Stedelijk Museum in Amsterdam. De lovende kritiek in de "Telegraaf" zal de weerstand van zijn vader tegen het kunstenaarsschap verzacht hebben. Later ging hij, om wat geld te verdienen, portretten schilderen, wat hij eigenlijk niet leuk vond. De mensen die hij portretteerde hadden altijd wat aan te merken: de neus was te groot of de kin te lang. Op een gegeven ogenblik

2012 Stationsstraat 32.
Weg romantiek.

had hij er genoeg van. Hij trok er toen in en om Amstelveen vaak op uit en schilderde veel landschappen. Hij hield van rust om zich heen. Hij zei: "het beroerde is dat je in de stad altijd mensen om je heen krijgt als je werkt. Buiten heb je dat niet, dan ben je moederziel alleen.

De schilder in zijn Amsterdamse atelier.

En als ik werk, hou ik daarvan". Hij schilderde voornamelijk rivieren- en winterlandschappen, boeren, bloemstilleven, figuren, stadsgezichten en (zelf)portretten. Van George Breitner en August Allebé kreeg hij veel raadgevingen die de basis legden voor Van Wijngaerdt's brede en robuuste schilderijstijl.

Hij genoot van het schilderen en als iemand zijn schilderij wilde kopen gaf hem dit grote voldoening. Was hij eerst een volger van de Haagse school en de Oudhollandse kunst, later werd hij samen met de Fransman Henri le Fauconier beschouwd als de theoretische grondlegger van de Bergense School. De schilders in deze "school" zochten de

"allerindividueelste expressie van hun allerindividueelste emotie". De stijl van Van Wijngaerdt was kubistisch-expressionistisch met aardkleuren en af en toe heldere en felle contrasten. Hij liet later steeds meer extra's weg en ging steeds verder met abstraheren.

Rozenweelde Olieverf

Hij schreef eens in zijn atelier: "Vreugde, helderheid, kracht, liefde en gemoedrust zijn de essentieën der kunstextase".

Het is niet verwonderlijk dat het gemeentebestuur van Abcoude bij zijn 90ste verjaardag een straat naar deze bekende kunstschilder noemde. Hij heeft een indrukwekkend oeuvre van zesduizend schilderijen, tekeningen, etsen, gravures en lihto's nagelaten. Waarvan ongeveer zestig van Abcoude en omgeving.

Privéleven

De vrouw van Van Wijngaerdt overleed in 1950 op 61-jarige leeftijd. Zij nam een bijzondere plaats in zijn leven in en was de grote drijvende kracht achter hem. Ze stimuleerde hem

zich steeds verder te ontwikkelen. Zo schilderde hij een doek voorstellende een omhelzing met haar waaronder hij schreef: "Ik zal niet meer vergeten haar die ik nooit meer zal zien". Hij had veel verdriet van haar overlijden. Dit duurde ruim een half jaar en was in zijn schilderijen te merken. Mevrouw J. Bartelings nam later de algemene zorg voor hem op zich en spoorde hem aan tot grote creativiteit. Op 4 november 1953 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Een jaar na zijn dood op 25 januari 1964 ging zij terug naar haar geboorteplaats Groningen. Naast zijn werk dat hij in zijn atelier aan de Overtoom in Amsterdam maakte, schilderde hij tijdens zijn vakanties in Heeze (Noord-Brabant). Hij schilderde in de omgeving van dit kunstenaarsdorp, dat een echte schilderskolonie was. Begin 1900 huisvestte het dorp wel dertig kunst-schilders. Vooral boeren, boerderijen, hooischuren, landschappen, ossen en het boeren-

vrouwetje Trien, ze was *schoon van lelijkheid*, gaf hij de naam "heks van Heeze", boeide hem bijzonder. Deze onderwerpen schilderde hij vol overgave. Zijn hotelrekening betaalde hij vaak met zijn schilderijen. Deze kwamen dan op verschil-

lende hotelkamers te hangen. Zo betaalde hij ook in de "Wakende Haan" in Abcoude wel met een "doekje" zijn rekening aan uitbater oude Ries waar hij dikwijls van een wijntje genoot.

Tentoonstellingen

Piet van Wijngaerdt exposeerde zijn schilderijen in verschillende kunsthandels en musea. In 1910, 1924, 1935 en 1954 exposeerde hij o.a. in het Stedelijk Museum in Amsterdam. Daarnaast ook in kunstzaal Max van Waaij aan het Rokin in Amsterdam, in de Lakenhal in Leiden en in Aemstelle in Amstelveen. Werken van Piet van Wijngaerdt zijn o.a. opgenomen in de collecties van het Stedelijk Museum (Amsterdam), het Frans Halsmuseum (Haarlem), het Haags

Winterlandschap met boerderij in Abcoude. Olieverf

Gemeentemuseum en het Dordrechts Museum. Van 1960 tot in 1964 werden Pim Jacobs en Rita Reys bevriend met Van Wijngaerdt. Ze waren grote bewonderaars en verzamelden vele van zijn werken. In het voorwoord van een catalogus van een tentoonstelling in kasteel Groeneveld in Baarn in 1989 schreef Jan Juffermans over Van Wijngaerdt: "Het belang van deze expressionist was, dat hij altijd méér wilde zijn dan alleen maar "weergever" van de zichtbare werkelijkheid. Hij was in de eerste plaats een gevoelsmens, die de natuur als middel gebruikte om zijn

stemmingen, ontroeringen en emoties tot uiting te brengen". Als u nog eens langs de Stationsstraat 32 loopt of rijdt denk dan aan Piet van Wijngaerdt die daar met geest en gratie leefde: een dorpsgenoot waar u trots op kunt zijn!

Louis Firet

Literatuur:

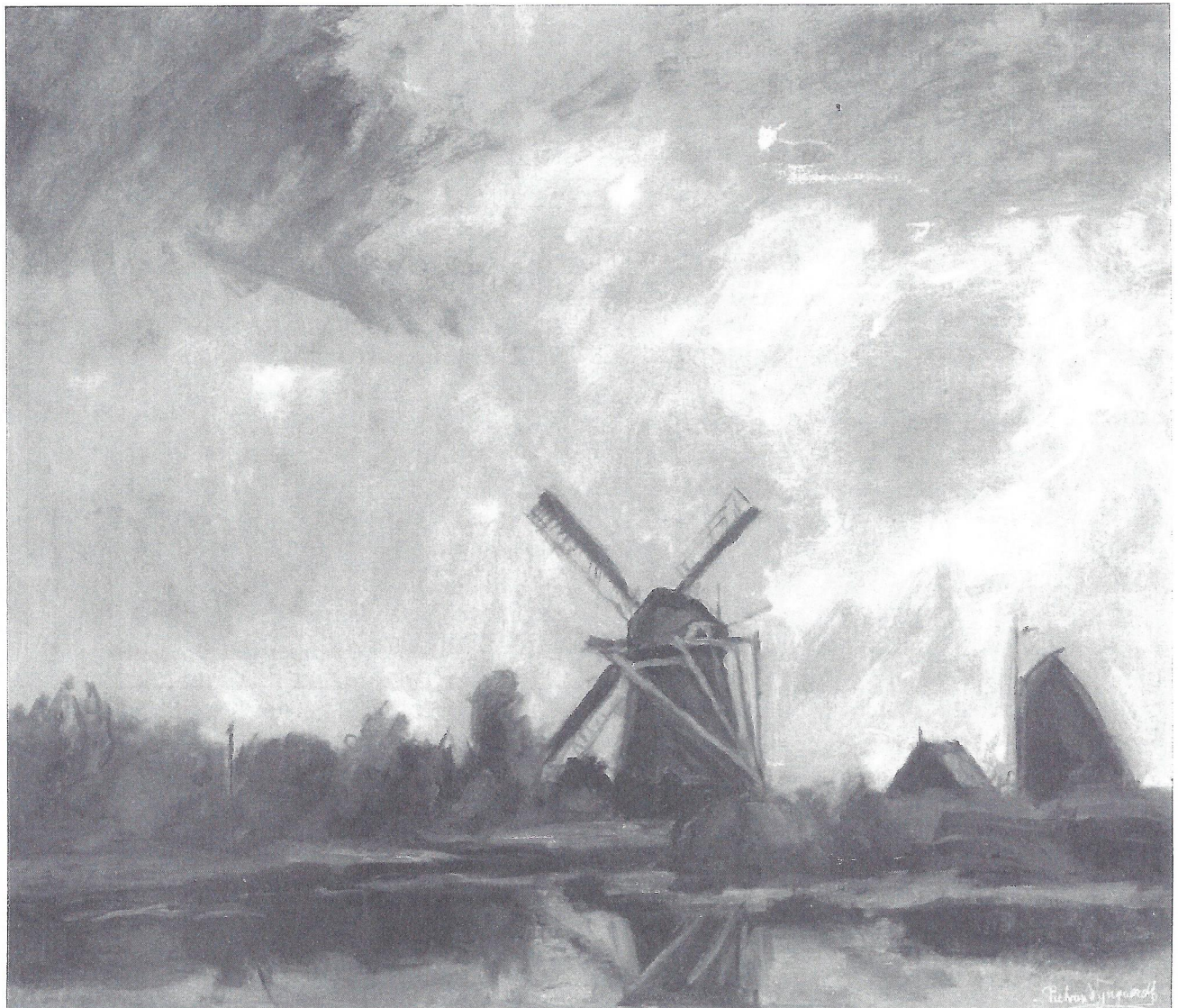
Albert Plasschaert: "Piet van Wijngaerdt", Utrecht 1924

Catalogus t.g.v. tentoonstelling Stedelijk Museum Amsterdam in 1954

Catalogus t.g.v. tentoonstelling, opgezet door Pim Jacobs, van werken van Piet van Wijngaerdt op kasteel Groeneveld in Baarn 1964

Informatie over Piet van Wijngaerdt is ook te vinden op het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie (RKD) in Den Haag
 Het gedroomde landschap van de heerlijkheid Heeze-Leende door Bert Keet, Sjaak van Galen en Margot van den Boer Uitgever: Kunstkring Eymerick Heeze-Leende 2012

Molen in het Gein. Olieverf

Sprokkelingen uit Abcoude en Baambrugge in het jaar 1912

Het totale aantal inwoners van Abcoude en Baambrugge bedroeg bij aanvang van genoemd jaar 3.153 en aan het eind van dat jaar 3.103. Een lichte daling van het aantal inwoners. Hiervan woonden er in het dorp Abcoude ongeveer 1.000 mensen. De overigen in de buitengebieden en in het dorp Baambrugge. Tot 1948 zou het inwonertal de 3500 niet overschrijden.

Ernstige besmettelijke ziekten waren er niet. In juli werd er wel een geval van besmettelijk Febris Typhoidea bij de melkbezorger in Baambrugge vastgesteld. Dit was een tyfeuze koorts die besmettelijk is. Dokter Pieter Hendrik Groeneveld heeft de juiste behandeling van zijn twee patiënten kunnen treffen want van meer slachtoffers is geen sprake.

Wat het vee betreft komen we in het begin van het jaar een geval van mond- en klauwzeer tegen bij de veehouder Willem van den Bosch op de boerderij 't Slot aan het begin van de Winkeldijk.

Deze veeziekte werd evenals nu ook toen zeer serieus genomen. Het is niet bekend hoeveel koeien Van den Bosch had maar het moeten er voldoende zijn geweest om de melk aan te voeren naar de Fabrik van gesteriliseerde Melk in de 2^e Spaarnammerdwardsstraat in Amsterdam. De Burgemeester geeft hem schriftelijk toestemming om de melk van de gezonde koeien aan Amsterdam te blijven leveren. De besmette drie koeien moeten als laatste worden gemolken en gevoederd. De daarmee belaste persoon moet daarna zijn handen in creoline water ontsmetten. Ook zijn kleren en schoenen moeten worden ontsmet of verwisseld. De beesten moeten worden afgezonderd in de paardenstal. De melk mag wel worden gebruikt maar moet eerst worden gekookt en mag niet buiten het erf worden vervoerd. De melkopbrengst van de besmette koeien was gemiddeld 30 liter per dag. De zieke koeien mochten dat voor een deel zelf weer consumeren nadat een deel was afgezonderd voor het paard en de pap voor het gezin! Gelukkig liet de overheid de getroffen veehouder niet in de steek. Op 19 maart krijgt hij te horen dat de Minister van Landbouw hem uit 's Rijks kas een bedrag van fl. 15,- als tegemoetkoming in de schade zal uitkeren.

Openbaar vervoer

De verbinding voor personen en goederen tussen onze beide dorpen is vaak een onderwerp van discussie geweest. Tot midden 19^e eeuw was er sprake van een geregelde verbinding met de trekschuit en de diligence. Maar met het opkomen van de spoorwegen werden deze verbindingen steeds meer onrendabel. In de tweede helft van de 19^e eeuw werden deze verbindingen opgeheven. Begin jaren tachtig van de negentiende eeuw was de logementhouder Gijs van Wees van het logement dat we nu kennen als de Punt in Baambrugge begonnen met een geregelde omnibusdienst tussen Baambrugge en het station in Abcoude. De bezettingsgraad van deze door paarden getrokken omnibus was zodanig dat er al snel geld bij moest. Baambrugge was een boerendorp met weinig burgers die met regelmaat hun dorp verlieten. Het gemeentebestuur zag wel in dat een goede verbinding toch een zaak van publiek belang was. In de loop van de jaren had van Wees de gemeente kunnen bewerken om met een jaarlijkse subsidie zijn zegenrijk vervoerwerk te ondersteunen.

Per 1 januari 1911 was Van Wees gestopt met de omnibusdienst en moesten de inwoners van Baambrugge maar zien hoe ze hun dorp uitkwamen. Gelukkig begon de fiets meer terrein te winnen als middel van verplaatsingen op kortere afstanden, maar toch.

In de loop van dat jaar had zich Jan Roodvoets gemeld om weer een omnibusdienst op te zetten. Deze veehouder had zich in april 1910 gevestigd in het pand Middendorp in de Dorpsstraat te Baambrugge en oefende daar het boerenbedrijf uit. Omgang met paarden en wagens was hem dus niet vreemd. De gemeente garandeerde een minimum opbrengst van fl. 16,- per week en een subsidie van fl. 250,- per jaar van gemeentewege. Negatieve verschillen zouden door de gemeente worden aangezuiverd. Het aantal ritten per dag werd gereduceerd van vier naar drie. Daar stond wel tegenover dat de ritprijs was gedaald. Vanaf 1 juni 1911 was er weer een redelijke verbinding met Abcoude en de buitenwereld. Maar het transport ging wel met gemeentegelden omdat de gemeente Abcoude Baambrugge voor Roodvoets een omnibus, een paard en het tuig ter beschikking stelde. Bij het aflopen van het contract per

1 maart 1912 werd overeengekomen dat Roodvoets van de gemeente omnibus, het paard en het tuig zou overnemen voor fl. 600,--. De concessie met de gemeente werd aangegaan voor 22 maanden. Zonder wederzijdse opzegging bleef de concessie steeds een jaar doorlopen. Baambrugge had gelukkig weer een vaste openbare vervoersverbinding met de buitenwereld.

Een jaar later zou een aantal inwoners van Baambrugge een request indienen bij de gemeente om na te gaan of de bouw van een treinstation bij Baambrugge haalbaar zou zijn. Maar daarover later.

Feest

Over Koninginnedag op dinsdag 30 april 1912 kunnen wij niet meer melden dan dat het droog weer was met een temperatuur van rond de tien graden. Zoals toen ook al gebruikelijk was Koninginnedag een feest voor de kinderen. In Baambrugge met zijn sterke Oranjevereniging uiteraard uitbundiger gevierd dan in Abcoude.

Meer weten we over de kermis en de paardenmarkt. In het genoemde jaar was er een Vereniging der Abcouder Ringrijderij actief. Zij hadden op dinsdag 27 augustus een harddraverij georganiseerd. Op de Lange Coupure, tussen Abcoude en Baambrugge vond dat evenement plaats tussen twee en zeven uur 's middags. In de vergunning die door de Commissaris van de Koningin werd afgegeven staat dat het verkeer op de rijweg niet mag worden gehinderd. De voer- en rijtuigen moeten tussen de "draafmanches" onbelemmerd van de weg gebruik kunnen maken. Er werd veel publiek verwacht. De organisatoren moesten over een lengte van 600 meter een afrastering met ijzeren of houten paaltjes met draad. Deze moest op 3,30 meter uit de as van de bestrating staan. Verder moest het parcours van een laag zand worden voorzien. Het geheel moest voor donderdag opgeruimd zijn. Helaas weten wij niet hoeveel deelnemers er in het spel waren en welke prijzen gewonnen konden worden. We schrijven wel over een oud volksvermaak dat we al in de 18^e eeuw tegenkomen.

Het is duidelijk dat in die tijd ook de kermis, de paardenmarkt en harddraverijen nogal eens woelingen onder het volk konden veroorzaken. Onze Rijksveldwachter Oudakker kreeg tijdens de harddraverij versterking van 6 man Rijkspolitie van elders. Op donderdag moest hij het doen met twee extra collega's van buiten de gemeente.

Tijdens de raadsvergadering van Abcoude Baambrugge in augustus 1912 merkt het raadslid

Pompe op:

"dat het vorige jaar op de kermis geen carroussel aanwezig was, alleen een luchtschommel en deze laatste acht spreker niet van zoo'n grote aantrekkelijkheid vooral voor de kinderen als een draaimolen. Spreker vraagt of daaromtrent geene betere regeling ware te treffen, zoodat er in het vervolg weder steeds als vroeger een draaimolen op de kermis zal zijn; volgens van Dam die hier vroeger stond, is deze wel bereid terug te komen. De Voorzitter antwoordt dan dat aan gegaagden de eisch gesteld wordt het staangeld voor een bepaalden datum te storten, dit geschiedt om zekerheid te verkrijgen, dat zij werkelijk zullen komen, omdat de Kermisweek alhier vooraf gaat aan of samenvalt met 31 augustus Koninginnedag, wanneer overal feestelijkheden worden gehouden en er dus naar caroussels e.d. veel vraag bestaat. Na storting zijn zij vrij om te komen met carroussel en luchtschommel, ofwel alleen met eerst genoemde. Voor dit jaar heeft nu weer geen betaling voor een draaimolen plaats gehad en dus zullen we het waarschijnlijk moeten doen met een luchtschommel. Intusschen zal de Voorzitter zijne aandacht aan de zaak wijden; mogelijk is er voor het volgende jaar iets op te vinden. Nog spreekt dhr Pompe de wenschelijkheid uit dat de verschillende vermakelijkheden niet reeds Vrijdag worden afgebroken maar, in elk geval moeten blijven staan tot Zaterdag. Zooals het tegenwoordig gaat is er vrijdagsavond reeds veel weg is? en dit verhoogt niet de gezelligheid, als men dien avond nog uit wil. De Burgemeester antwoordt dat hieraan moeijlijk iets te doen zal zijn; de kramen enz. breken af omdat zij elders waarschijnlijk meer kunnen verdienen dan hier; bovendien de eigenlijke kermis is dan afgelopen".

Henricus Cornelius Pompe (1868-1925) was brood-, koek-, en banketbakker die zijn beroep uitoefende aan het Kerkplein. In het pand nr. 37 waar als laatste bakker (Piet) P.H.M. Vermeij brood bakte. Hij was van 1911 – 1919 raadslid voor de gemeente Abcoude-Proostdij. Zijn zoon, Petrus Hendricus Pompe (1906-1967) zou later een van de liefhebbers van ons verleden zijn. Van zijn hand verscheen in 1966 het boekje: Abcoude door de eeuwen heen.

Bron: Notulen van de Raad en B&W van de beide dorpen

Wim Timmer
wtimmer1@cs.com

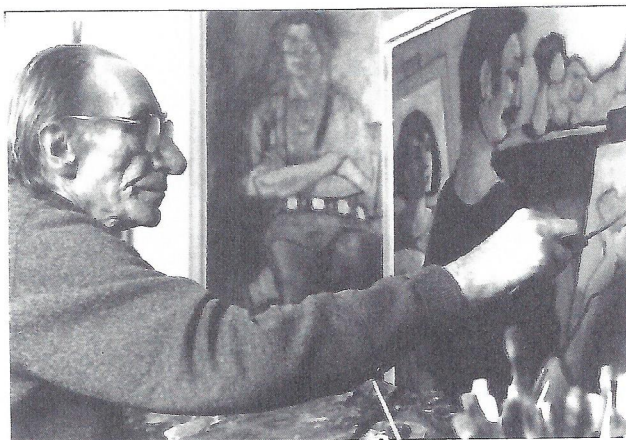
Het kunstwerk van ...

Zonnewijzer en *Vogel met Zon* van Rinus Duin

Ruim veertig jaar woonde en werkte Rinus Duin in Abcoude. In de openbare ruimte zijn twee kunstwerken van hem nog aanwezig: de zonnewijzer bij de Paulusschool en de *Vogel met Zon*, kortgeleden herplaatst tegen de achtergevel van het Piet Mondriaangebouw.

Rinus Duin was in de eerste plaats schilder en in menig huis in Abcoude en Baambrugge hangt een van zijn schilderijen, of wordt een tekening of prent bewaard. Ook was hij een bevoegen en streng docent. Een groeiend aantal leerlingen volgde de lessen waarmee hij in 1961 was begonnen in zijn atelier in de Raadhuislaan. Later kwam er achter zijn huis een apart atelier, waar hij ook geregeld exposeerde. Vele leerlingen hebben hun weg naar de kunstacademies gevonden.

Rinus Duin werd op 10 december 1918 in de Roemeense plaats Moreni geboren. Na enkele jaren verhuisde het gezin naar Nederland. In 1938 begon hij zijn studie aan de Nieuwe Kunstschool in Amsterdam. Een jaar later was hij in Parijs. Na de oorlog, waarin hij als huisschilder de kost verdiende, liet Duin op uitnodiging

In zijn atelier in Abcoude.

van directeur Willem Sandberg zijn werk zien op de tentoonstelling *Tien jonge schilders* in het Stedelijk Museum in Amsterdam. Talloze tentoonstellingen volgden: in Amsterdam, in Denemarken, waar hij vele bewonderaars had, en in Abcoude. Hier exposeerde hij behalve in zijn eigen atelier in de kegelbaan van De Wakende Haan, in De Eendracht, het Viscentrum, en het Geijntje in de Hoogstraat. In 1980 bood de Gemeente Abcoude hem een tentoonstelling aan in de Hervormde Kerk ter gelegenheid van het feit dat hij vijfentwintig jaar geleden, in 1955 samen met zijn vrouw Nel Timmers, textielkunstenaar, naar Abcoude was verhuisd.

In Abcoude vond hij de rust om te werken. Wel ging hij zich zorgen maken over planologische ontwikkelingen in het dorp. Op 3 december 1971 verscheen in de *VAR* een ingezonden brief van zijn hand, naar aanleiding van het nieuwe gebouw van de Raiffaisenbank in de Stationsstraat, de latere Rabobank die nu alweer op de nominatie staat te worden afgebroken. Het was in zijn ogen “een bunker (...) een gebouw, dat zich brutaal tussen de bestaande vormen heeft ingewerkt.” Hij meende dat het de hoogste tijd werd “dat men rekening gaat houden met de visuele en karakterlogische (sic!) kwaliteiten van ons dorp Abcoude. Wordt het niet tijd om ’n capabele commissie te vormen?”

Hij werd op zijn wenken bediend. De in de *VAR* gevoerde discussie – er waren ook voorstanders van het bankgebouw – leidde tot de vorming van het Algemeen Comité Leefbaarheid Abcoude-Baambrugge in januari 1972. Duin werd actief lid en bleef zich roeren tegen de in zijn ogen

Verdwenen sgraffito kunstwerk in de openbare kleuterschool Elffe Twaalfje in Abcoude

Boven: *Landschap in Zeeland. Olieverf*

Onder: *Theedoek met artisjok.*

Tuin. Tekening

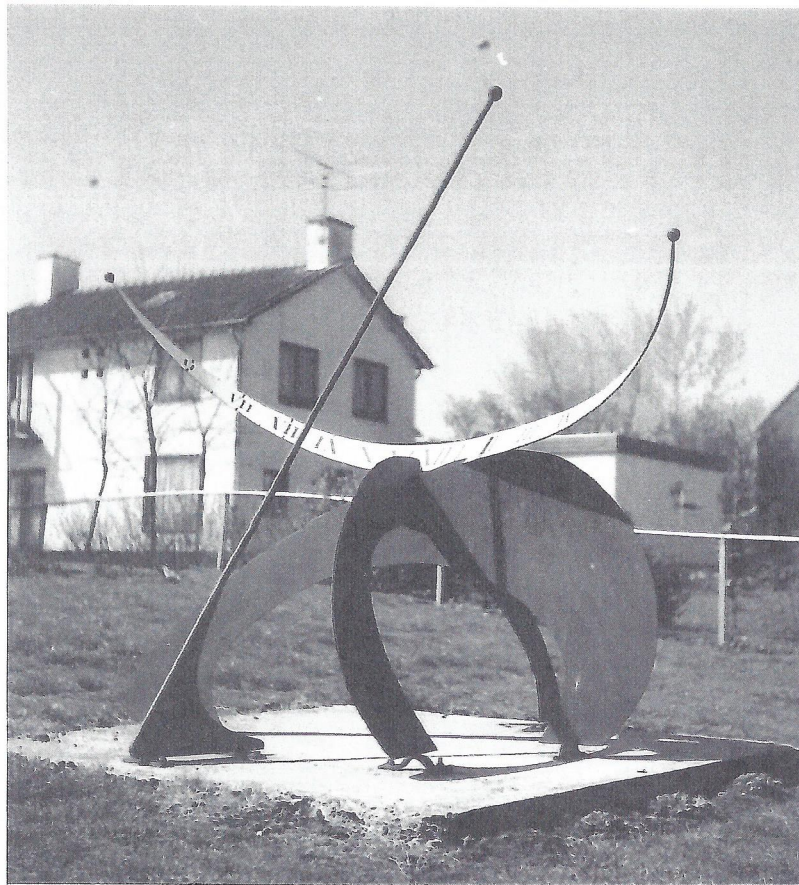
grove schendingen van het karakter van het dorp. Rinus Duin overleed in 1996.

Duins eerste werk in de openbare ruimte was een sgraffito op de noordmuur van de openbare kleuterschool ElfjeTwaalfje, kort na het gereedkomen van de het nieuwe scholencomplex aan Nellestein in 1964. Hij ging daarbij uit van motieven die kinderen aanspraken, zoals een dansende jongen en een meisje. De zon symboliseerde de vrijheid en een vogel het begin van een losmaken van het ouderlijk huis. Sgraffitotechniek bestaat uit het aanbrengen van cementlagen in verschillende kleuren – in dit geval zwart, geel en rood –, waarin de kunstenaar de voorstelling wegstreeft, zodat de kleuren van de onderlaag zichtbaar worden. Jammer was het echter, zo verzucht de journalist in de *VAR*, die het werk beschreef, dat de jeugd zand in de groeven stopte, waardoor het lijnenspel en beweging worden onderbroken. “Met een klein beetje meer respect voor het kunstwerk en de kunstenaar van de zijde der

jeugd, kan een ieder van dit werk genieten in zijn oorspronkelijkheid.” Helaas is dit werk verloren gegaan. Voor de openbare lagere school Nellestein maakte hij in 1965 *Vogel met Zon*, een houten sculptuur dat tegen de gevel werd aangebracht. Het snijwerk werd verzorgd door Jan Lustenhouwer, de bescheiden, maar o zo kundige meubelmaker. Door het werk 20 cm van de muur te plaatsen werden schaduwefecten verkregen door de verschillende standen van de draaiende zon. De lak waarmee het hout was bewerkt bleek echter niet weersbestendig te zijn en in 1989 bij het vijfentwintigjarig bestaan van de Nellestein-school is besloten op grond van het oude ontwerp een geheel nieuwe houtsculptuur te maken. Nu sprongen de Abcouse bedrijven Van Mourik en Koningsveld-Otten in. Door de goede inpregnering zou de vogel de twee verhuizingen sindsdien goed doorstaan. Na de samenvoeging

van de beide openbare scholen Nellestein en Manse werd de Nellesteinschool afgebroken en *Vogel met Zon* kreeg een plaats aan de zijgevel van het Gemeentehuis. Toen ook dit gebouw na de samenvoeging met De Ronde Venen in 2011 zijn functie verloor, werd op 7 oktober 2011 het houten beeld aangebracht tegen de achtergevel van het Piet Mondriaangebouw. Bij beide laatste verplaatsingen is de vogel gerestaureerd en in de lak gezet door Jan en Simon Albers, schoon- en kleinzoon van de kunstenaar. (Zie ook *Angstelkroniek* 36 pag. 484: *Vogel met zon*) Het verhaal gaat dat Duins vogel de inspiratiebron is geweest voor de vogels op de geluidswal langs de A2. Dat is echter niet zo. Architect Aletta van Aalst, vormgeefster van de geluidswal, vertelt in een interview met *NRC Handelsblad* erover: “Escher [M.C. Escher, graficus] vormde een belangrijke inspiratiebron. Niet alleen voor mij, maar ook voor Ben van Berkel (...) Van Berkel kwam als eerste met een vogelontwerp, bij

Den Bosch. ‘Die A2 gaat helemaal naar Palermo. Dat heeft wel iets van een trekvogelroute’.” Zelf ging Van Aalst op internet op zoek naar plaatjes van trekvogels – en vroeg zich af hoe lang een vogel herkenbaar blijft als vogel. Dat had volgens haar alles te maken met het kopje. “Zonder kopje wordt het een vliegtuig.” Ik vroeg haar expliciet of zij niet ook Duins vogel voor ogen had gehad. Dat bleek niet zo te zijn. Zon en schaduw vormden opnieuw een thema voor Rinus Duin, nu voor de zonnewijzer die hij maakte voor de rooms-katholieke Paulusschool, in 1971. Bij de geschiedenisles wordt de vroegere tijdsaanduiding ermee aanschouwelijk gemaakt. De zonnewijzer staat verscho- len in het groen om ervoor te zorgen dat er tijdens het spelen schade ontstaat. Maar een snoei- en opknapbeurt zouden welkom zijn.

Zonnewijzer voor de Paulusschool aan de Koppeldijk Abcoude

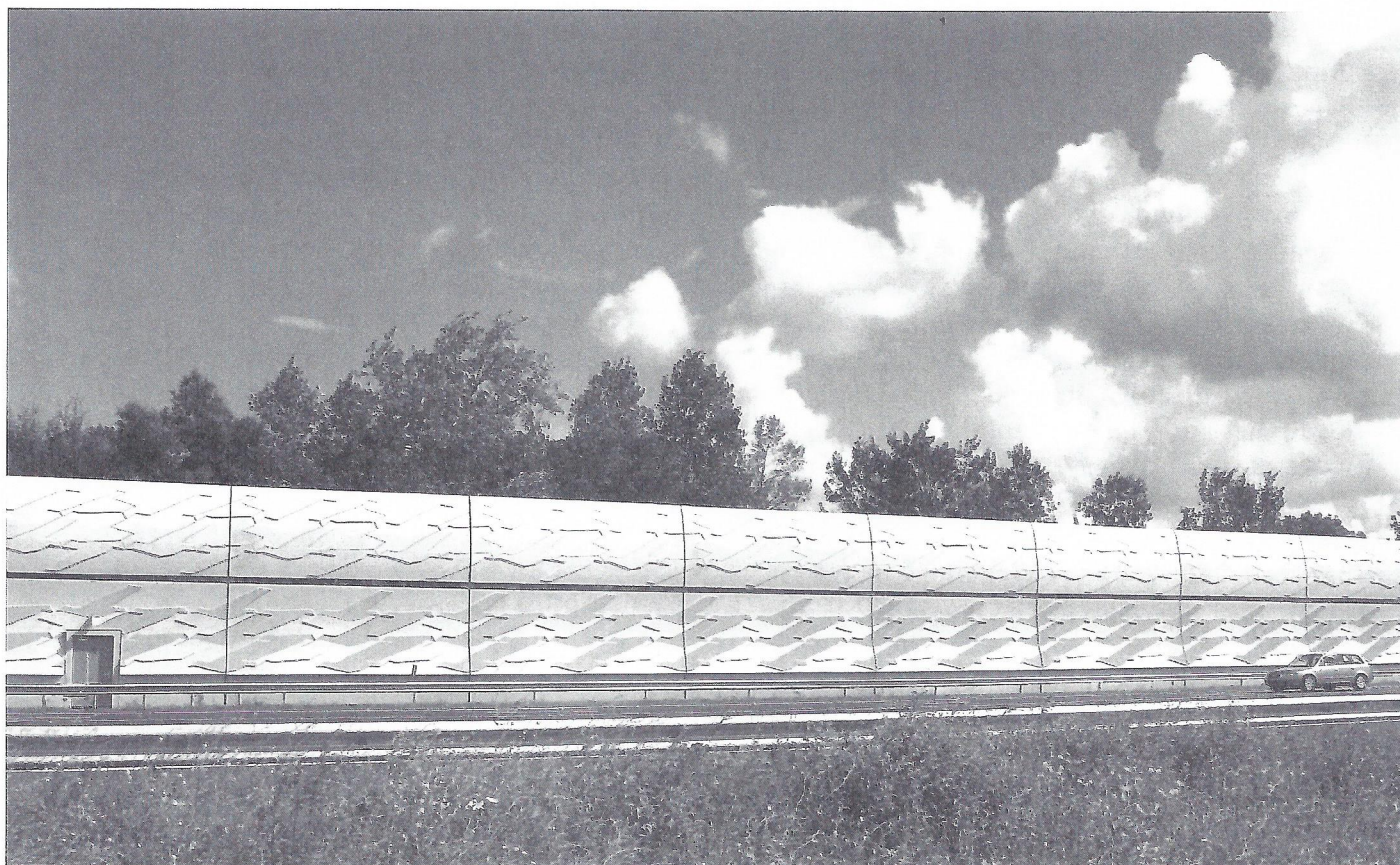
Rinus Duin 1918-1996 (2009)

VAR d.d. 4-12-1964; 6-08-1965; 3-12-1971;
10-12-1971; 8-09-1972; 2-11-1989

Interview met Aletta van Aalst in *NRC*
Handelsblad 4 april 2012

Met dank aan Jeroen Duin, Jeannette ter Laak en
Bureau Aletta van Aalst en Partners

Marijke Carasso-Kok

Aletta van Aalst werd geïnspireerd door M.C. Escher en Ben van Berkel. Foto copyright Aletta van Aalst & Partners Architecten BV.

De restauratie van de toren van de Cosmas en Damianus Kerk in Abcoude

De toren van de Katholieke, aan Cosmas en Damianus gewijde kerk, staat vanaf medio september 2012 in de steigers. Reden om een paar feiten uit het verleden te vermelden.

De toren werd door architect Alfred Tepe (1840-1920) getekend als een onlosmakelijk geheel met het schip van het kerkgebouw. Dat wil zeggen: de toren staat niet apart tegen het kerkschip aangebouwd, maar maakt daar een deel van uit.

De toren van deze kerk is hoger dan die van de Dorpskerk. Dit werd niet veroorzaakt door wensen van de pastoor of het kerkbestuur, zoals vaak wordt beweerd. Het hoogteverschil bedraagt, gemeten vanuit de bol van de torenspitsen, ca. 9 meter in het voordeel van de Tepe-kerk. Merkwaardig is dat dit behoorlijke hoogteverschil vanaf de snelweg A2 geheel in het niet valt!

Het verschil had een rationele oorzaak. Toen het Kerkbestuur in 1886 met de eerste plannen voor de bouw van een nieuw kerkgebouw op de proppen kwam, was ongeveer driekwart van het dorp Abcoude Rooms-Katholiek. Bij diensten in de oude RK kerk kwam het voor dat een aantal gelovigen, vanwege plaatsgebrek, buiten moest staan! Architect Tepe moest uiteraard uitgaan van het maximaal aantal gewenste aanwezigen in het kerkgebouw. Het programma van eisen kennen we niet maar het moge duidelijk zijn dat er meer gelovigen in de nieuwe kerk werden verwacht dan in de Dorpskerk. Het gevolg was een grotere bouwmassa met de daaraan gepaard gaande hogere toren om het geheel een architectonische evenwichtig beeld te kunnen geven. Vandaar!

Zowel het schip van de kerk als de toren zijn

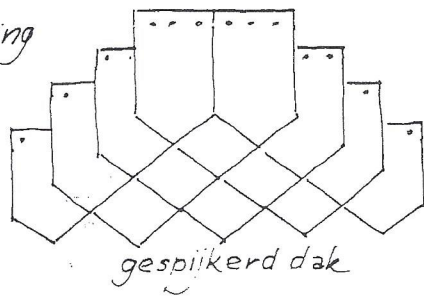
1943 De beide klokken gereed voor transport richting Duitsland.

gebouwd op heipalen. In totaal gingen er 770 palen de grond in. In het bestek stonden 760 palen aangegeven. Onder het koor werden 10 palen extra geheid omdat men verwachtte dat het hoogaltaar dat later zou worden geplaatst dit wel eens nodig zou kunnen hebben. Verhoudingsgewijs zullen er onder de toren meer palen zijn gebruikt dan onder het hoofdgebouw.

Het gebouw werd traditioneel in de oost-west richting gepositioneerd. De toren staat dus, zoals die van de Dorpskerk aan de westzijde, waar de hoofdingang van het gebouw nog steeds te vinden is.

Architect Tepe had zijn opleiding onder meer genoten bij de bekende Duitse architect van neo-gotische kerken, Vincent Statz. Dat betekende dat hij was begonnen in de Rijnlandse bouwtraditie. Hierin is het niet gebruikelijk om de torens van een trans of omloop te voorzien. Onze toren heeft dan ook geen omloop. Bij oudere torens was deze meestal wel aanwezig. Onze Dorpskerk heeft er een. De omloop had indertijd een belangrijke functie als uitkijkpost bij naderend gevaar en bij brand als signaalplaats. Eind 19^e eeuw was deze functie voor een tweede toren in het dorp

Maasdak
dubbele dekking

Boven: Maasdekking van de leien

Links: De galmgaten en de galm-
borden worden onderhanden
genomen op de toren.

niet belangrijk. Daarbij werd kostenbesparing bij de bouw niet uit het oog verloren. Dus geen fraaie uitzichten vanaf deze toren!

In april 1888 werden kerk en toren in gebruik genomen. In dat jaar besloot pastoor Kortenhorst bij de firma Petit en Fritsen, klokkengievers te Aarle Rixtel, twee luidklokken te bestellen. De klokkenstoel in de toren is gemaakt voor drie klokken, de middelste zou later komen. De zwaarste klok woog 1448 kilo, de kleinste 465 kilo. Voor deze klokken met toebehoren is fl. 3.322,54 betaald. Bij aankomst van de klokken werden ze eerst geplaatst achterin de kerk, waar deze op 28ste maart 1888, in gevolge schriftelijke machtiging van zijne D.D.H den Aartsbisschop, werden gewijd. Daarna zijn zij geplaatst in de toren.

De haan op de toren

Een onbekende dichter maakte ooit het onderstaande rijmpje:

*Protestanten hebben een haantje,
Luthersen hebben een zwaantje,
Doopsgezinden hebben een huisje
Katholieken een kruisje.*

In Abcoude, en in veel andere plaatsen, kun je zien dat de dichter geen goede bril op had. In ons dorp hebben beide torens een vergulde

haan als bekroning.

De Tweede Wereldoorlog

In de oorlog zijn de beide klokken in 1943 geroofd door de Duitsers en niet meer teruggekomen in Abcoude. Wel werd er in het laatste oorlogsjaar fl. 8.300,-- bijeengebracht voor nieuwe klokken. Kort na de intrede van pastoor Waterkamp (1948-1960) bestelde deze bij Petit en Fritsen drie nieuwe klokken. Maar waarschijnlijk kon bruin die investering niet trekken. Twee klokken werden tot ongenoegen van de klokkengieter afbesteld. In mei 1948 werd de grote Cosmas-klok geleverd. Hij heeft een tijdje naast de kerk gestaan omdat bleek dat er alleen de tekst op stond: Petit et Fritsen me fecerunt AD 1948. Door een misverstand was er niet meer tekst meegegoten. Uiteindelijk is de grote klok toch gewijd en in gebruik genomen.

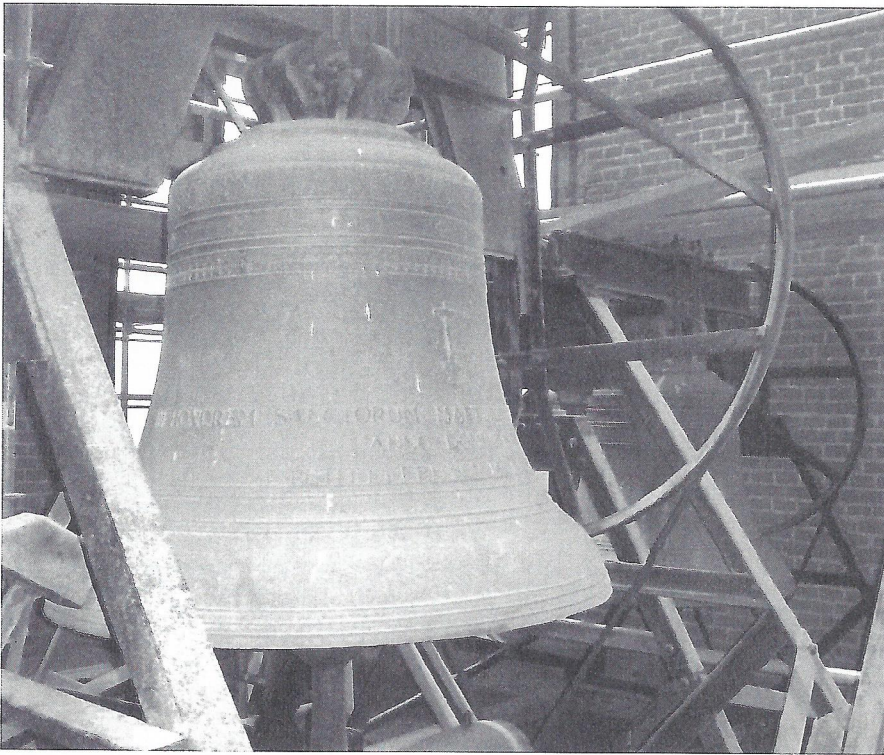
Bij de grote klok kwamen in de loop van de tijd mankementen naar voren zoals een grote barst. De firma Petit en Fritsen heeft deze uiteindelijk in 1956 voor een welluidend exemplaar omgeruild. Deze heeft een diameter van 125 cm en weegt ca. 1.300 kg. Hij is gestemd in de toonsoort E om niet te dissoneren met de luidklokken in de Dorpskerk.

Petit en Fritsen mocht eind 1952 een tweede klok leveren. Een luidklok in toon A, diameter ca. 94,2 cm en wegende ca. 552 kilo. Klepelgewicht 22 kilo ad fl. fl. 4.592,--. Met het ditmaal meegegoten opschrift:

Petit et Fritsen me fecerunt AD 1952.
Cosmas Martyr zo heet hij
Damianus noem ik mij
Gode smekend luiden wij
rouw en trouw' en feestgetij.

Deze "kleine" heeft een wat doffe klank en wordt bij uitvaarten gebruikt. Samen met zijn grote broer wordt hij geluid bij speciale gelegenheden en bij het oproepen van de parochianen voor de zondagsdiensten.

Tijdens de hevige februari storm die in 1953

De beide torenklokken achter de galmgaten.

wordt volautomatisch vastgesteld voor de DCF77 radiografische tijdzender in Mainflingen in Duitsland. Deze is weer gekoppeld aan een atoom-tijd-klok in Frankfort. Nauwkeuriger tijdaanwijzing is niet mogelijk! Gelijktijdig werden ook nieuwe vergulde wijzerplaten (4 meter doorsnede) en een nieuw torenkruis, hoog 5 ½ meter, geplaatst.

Hoe het verder ging

In 1963/64 werd het kerkgebouw aan de buitenkant opgeknapt en zijn er leien op het torendak door

de watersnoodramp veroorzaakte werd het grote raam in de toren onherstelbaar beschadigd. In 1954 werd het gebrandschilderde raam in de toren boven de ingang vervangen. Het ontwerp was van glasschilder Kocken uit Utrecht die het ook heeft geplaatst.

Tot aan de restauratie begin jaren zestig werden de klokken handmatig geluid door aan een touw te trekken. Dit was een van de werkzaamheden van de koster en later de kosteres Jo Wintershoven. Voor de dorpskinderen was het een belevenis als zij het geluk hadden dat ze mochten meehelpen de klokken te luiden. Het mechanisch aangedreven uurwerk werd vervangen door een elektrisch exemplaar waarmee ook het klokkengeluid geautomatiseerd werd. Met een motor wordt er nu ieder half en heel uur een hamer tegen de grote Cosmas-klok geslagen.

Het uurwerk

Het oude uurwerk funktioneerde vanaf 1888 met een slinger en gewicht, dat regelmatig moest worden opgetrokken. Denk maar aan het principe van een koekoeksklok. In 1965 werd het geheel gemotoriseerd om het periodiek optrekken van de gewichten uit te schakelen. Het gelijklopen van torenuurwerken is altijd een delicaat onderwerp geweest. In 1992 werd een geheel nieuw uurwerk aangeschaft met een aparte elektrische luidinstallatie. Het uurwerk, een Chronos teleklok, werd geleverd door Ingenieursbureau M. van de Kerkhof uit Aarle Rixtel. De tijdaanwijzing

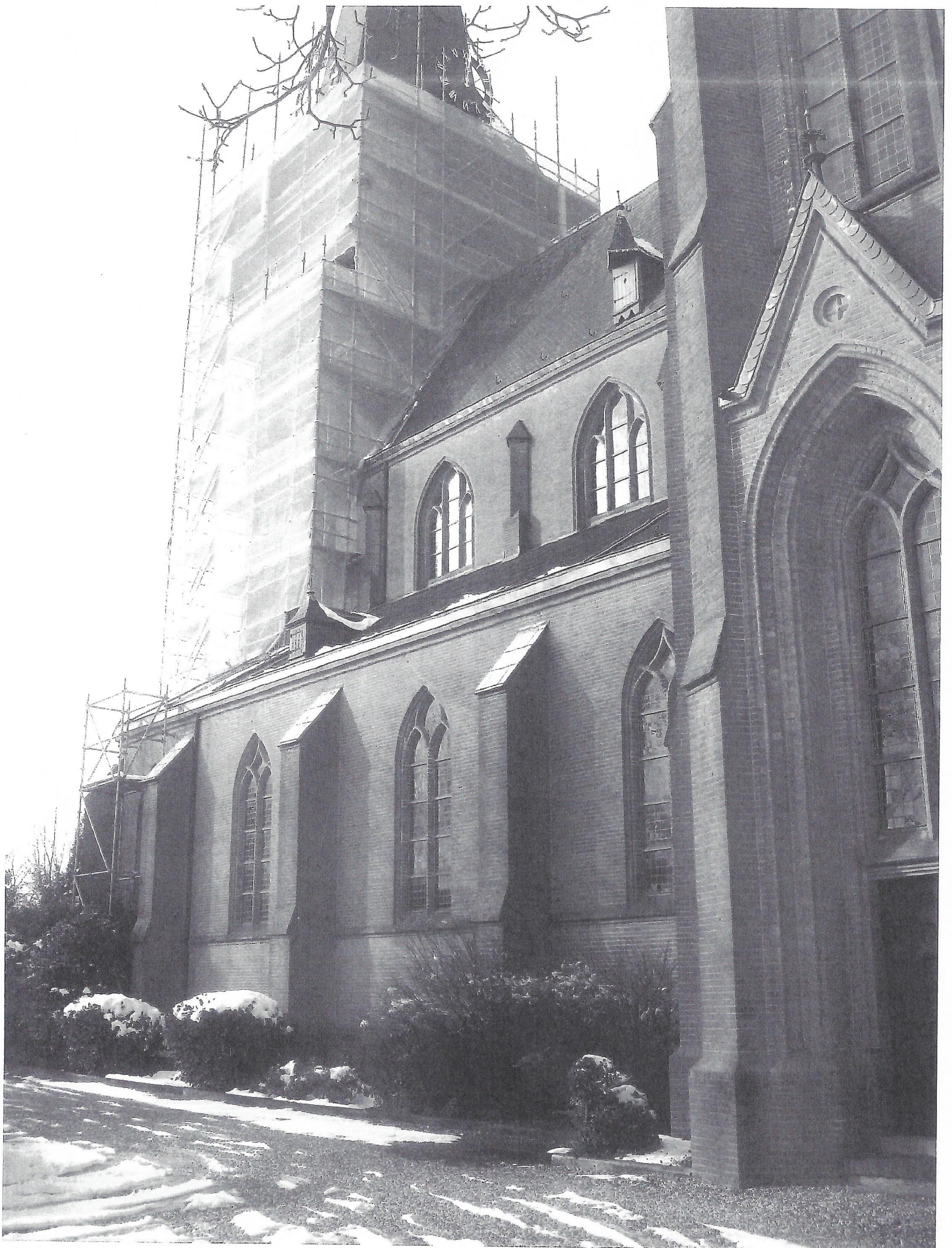
nieuwe vervangen.

Twintig jaar later werden de daken van het kerkgebouw grondig gerestaureerd. Jammer dat er voor de restauratie van de toren geen geld genoeg beschikbaar was. Er is toen wel een deel van de galmborden vervangen. Ook losliggende balkkoppen tussen spits en torenlichaam moesten weer goed worden bevestigd. In 1999 werden bovendien diverse balken en vloeren in de toren vervangen door nieuwe exemplaren.

Maar al deze gedeeltelijke restauraties/repatriaties konden niet voorkomen dat de toren de laatste jaren weer aan een grondige opknappbeurt toe was. Voor de entree is een tijdelijk luifel geplaatst om te voorkomen dat bezoekers zouden worden getroffen door vallende brokstukken uit de toren.

De torenrestauratie in 2012

Midden 2012 kwam er via de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed vrij onverwacht een subsidie beschikbaar van € 108.000,--. Het kerkbestuur had met vooruitziende blik de afgelopen tien jaar ook geld gereserveerd en kon € 120.000,-- bijdragen. De restauratie van de toren zou in totaal ca. € 300.000,-- gaan bedragen. Om het tekort van € 70.000,-- te overbruggen worden ondertussen diverse acties gevoerd en sponsoren geworven. De restauratie wordt uitgevoerd door Pronk Bouw, een in kerkrestauraties gespecialiseerde aannemer uit Warmenhuizen. Begin september van dat jaar werd begonnen met de steigerbouw. De kosten van het opbou-

Een steigerdoek verbergt de steigers die rondom de toren staan.

ONDERHOUD TOREN van de HH. Cosmas en Damianuskerk te ABCOUDE

Opdrachtgever: Parochiebestuur St. Jan de Doper

Architect en directie: P.D. van Vliet architect B.N.A. Loosdrecht 035-582 36 95

Bouwkundig aannemer: Pronk Restauratie BV Warmenhuisen www.pronkbouw.nl

Dit project is mogelijk gemaakt met een geldelijke bijdrage van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Voor verdere informatie zie www.torenindesteigers.nl

STERBL C.S. Notariaat, Estate planning & Mediation

notaris Mr. J.H. Derkman

Abcoude
Amsterdam
Hoofddorp

Voor torenhogere kwaliteit! :: PLUS Koo

Participanten bij het herstel van de toren.

wen, huren en afbreken belopen ongeveer € 60.000,--.

Een mijlpaal was het leggen van de laatste lei op het torendak. Op 23 november 2012 werden de laatste zes door het comité van aanbesteding gesigneerde leien op het torendak gelegd. Dat waren de laatste van ruim 12.000 Canadese rechthoekige leien die in dubbele maasdekking zijn gelegd. Interessant in dit verband is de wetenschap dat een leiddekker "op stoom" ca. 100 leien per uur kan leggen. Ondertussen waren de andere bouwvakkers bezig met het vervangen van de 128 (4x32) galmborden en de daarbij behorende brugstaven. Dit zijn de staven waarop de galmborden zijn bevestigd. Deze waren gaan roesten en veroorzaakten dat het metselwerk waarin ze waren bevestigd flink was beschadigd. De vaak geslepen bakstenen maken deel uit van ongeveer 1500 bakstenen die in totaal moeten worden vervangen.

Ook nu blijkt dat de financiën niet toereikend

zijn. Dat is reden waarom de restauratie vanaf de onderkant van de galmgaten naar boven wordt uitgevoerd. Het onderste gedeelte van de toren en de entree van de kerk werden alleen op essentiële punten gerepareerd. Het idee daarachter is dat het onderste gedeelte van de toren later onder handen genomen kan worden. De kosten van steigerbouw zullen dan aanzienlijk lager zijn dan bij de huidige ingrepen.

Aardig is nog om te vermelden dat de Protetantse Gemeente Abcoude, de gebruikers van de Dorpskerk, ook een substantiële financiële bijdrage aan het herstel hebben geleverd. Niet alleen de kerkklokken zijn in harmonie maar ook de beide kerkgemeenschappen.

Met dank aan mevr. Noor v.d. Lugt

Bronnen: Archief RK Parochie Abcoude
Artikelen uit de VAR

Wim Timmer
wimmer1@cs.com